

Кернякевич-Танасійчук Ю.В.

*Навчально-науковий юридичний інститут ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника», доцент кафедри
кримінального права, кандидат юридичних наук,
доцент*

**ОКРЕМІ МІРКУВАННЯ З ПРИВОДУ
КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ НАСТУПНОГО
КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ**

1. Назва наступного закону про кримінальну відповідальність має бути збережена у тому вигляді, що має місце сьогодні – Кримінальний кодекс України (далі – КК України). Некоректними видаються пропозиції окремих науковців щодо необхідності його перейменування, до прикладу, на Карний кодекс України. З етимологічної точки зору прикметник «карний» утворений від іменника «кара» і виступає синонімом до прикметника «каральний». Покарання, будучи заходом примусу, відповідно до ч. 2 ст. 50 КК України має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. Більше того, Кримінально-виконавчий кодекс України (далі – КВК України) вказує не лише на виправлення засудженого (як мету покарання), а й на його ресоціалізацію.

Звідси можна зробити висновок про необхідність узгодження мети покарання на рівні КК України та КВК України. Таким чином, ч. 2 ст. 50 КК України викласти в наступній редакції «Покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення та ресоціалізацію засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами».

Тому, очевидно, що найменування Карний кодекс України не охоплює виправний, ресоціалізаційний та профілактичний потенціал кримінального закону, роблячи у своїй назві акцент лише на каральному характері закону.

2. Покарання, його види та система покарань. Неправомірним є застосування терміну «кримінальне покарання», який не

відповідає нормам КК України, оскільки ст. 50 КК України визначає поняття «покарання». Термін кримінальне покарання відсутній в Основному кримінальному законі. Більше того, «покарання» є специфічним видом реакції держави на правопорушення, яке притаманне лише кримінальному праву і його поєднання з терміном «кримінальне» є нелогічним та юридично некоректним. Тому, слід внести зміни до КК України та КВК України в частині заміни використання поняття «кримінальне покарання» на «покарання» у всіх статтях, де воно використовується.

Існуюча сьогодні система покарань підлягає оптимізації, виходячи з принципу законності їх застосування та ефективності їх виконання. Наприклад, спочатку арешт як вид покарання передбачав застосування короткострокового інтенсивного карально-виправного впливу на засудженого в арештному домі з жорсткими режимними обмеженнями. Однак за 18 років чинності КК України так і не було побудовано жодного арештного дому. Відбування цього виду покарання здійснюється або у камері слідчого ізолятора або у спеціальній дільниці виправної колонії, що є незаконно. Відповідно до ч. 2 ст. 51 КВК України на засуджених до арешту поширюються права, обов'язки, заборони і обмеження, встановлені кримінально-виконавчим законодавством для осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі. З огляду на це арешт за своїми нинішніми ознаками є різновидом позбавлення волі.

Аналогічно, виходячи з положень ст.ст. 61 та 63 КК України обмеження волі та позбавлення волі практично не відрізняються за умовами їх відбування, оскільки на практиці ізоляція присутня не лише при відбуванні покарання у виді позбавлення волі у виправній колонії, але й при відбуванні покарання у виді обмеження волі у виправному центрі, що обумовлено у тому числі тим фактом, що сучасні виправні центри первинно створювалися як структурні підрозділи виправних колоній.

Вилученню з системи покарань разом з арештом та обмеженням волі підлягає також такий вид покарання як тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців. Сьогодні в Україні функціонує один-єдиний дисциплінарний батальйон.

Суб'єктом виконання цього покарання виступає Міністерство оборони України, що суперечить його правовій природі та функціональному призначенню, оскільки реалізація кримінально-виконавчої політики не належить до його компетенції. Видається достатнім створення у виправних колоніях окремих дільниць для відбування покарання у виді позбавлення волі військовослужбовцями.

Викликає сумнів також доцільність збереження в системі покарань виправних робіт. Теза про те, що за допомогою праці можна виправити засудженого не відповідає сучасним реаліям суспільного життя. Тому виправні роботи за своєю суттю перетворюються у майнове покарання у вигляді штрафу в розстрочку.

3. Принципи, загальні засади та спеціальні правила призначення покарання та інших заходів кримінально-правового характеру. Крім призначення судом покарання, до компетенції суду слід також повернути й визначення ним виду установи виконання покарання та місця відбування покарання, пов'язаного з ізоляцією від суспільства, що відповідає нормі ч. 3 ст. 63 та ст. 124 Конституції України. Відповідно до ст. 86 КВК України вид колонії, в якій засуджені до позбавлення волі відбувають покарання, визначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань. Сьогодні ці функції здійснюють міжрегіональні та центральна комісії Міністерства юстиції України на підставі Положення про визначення особам, засудженим до довічного позбавлення волі та позбавлення волі на певний строк, виду колонії, порядок направлення для відбування покарання осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, арешту й обмеження волі, та їх переведення, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 27 лютого 2017 р. № 680/5.

Здійснення повноважень міжрегіональними та центральною комісією Міністерства юстиції України щодо визначення ними виду установи виконання покарання та місця відбування покарання на підставі відомчого акту викликає серйозні сумніви у своїй законності.

4. Система і структура наступного КК України, у тому числі – необхідність виділення окремого структурного елемента з тлумаченням термінів. Вкрай важливо у наступному КК України передбачити преамбулу, яка повинна структурно виглядати як самостійна складова частина КК України, у якій слід визначити основні терміни та поняття, які є базовими для всього кримінального закону.

5. Основні принципи та правила криміналізації діянь та пеналізації кримінальних правопорушень. Потребують вирішення питання декриміналізації окремих діянь, передбачених Особливою частиною КК України. Наприклад, необхідно декриміналізувати дії, передбачені ст. 391 КК України «Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань». Ця радянська репресивна норма повинна бути вилучена з КК України, оскільки створює сприятливе поле для фізичних та матеріальних зловживань з боку адміністрації установи виконання покарань щодо засуджених у випадку вчинення ними дисциплінарних проступків. За вчинення таких дисциплінарних проступків не може застосовуватися кримінальна відповідальність.

Козич І.В.

*доцент кафедри кримінального права ННЮІ
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені В.Стефаника», кандидат
юридичних наук, доцент*

ДЕЯКІ НОТАТКИ НА ПОЛЯХ ЗАКОНУ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ПОГЛЯД В МАЙБУТНЄ

Кримінальний кодекс України, завдяки багаторічному «ямковому» ремонту, на сьогодні явно не відповідає сутності поняття «кодекс». Хоча б така його ознака, як внутрішня цілісність, повністю втратила своє змістове наповнення внаслідок необдуманих, несистемних, нерідко обумовлених політичною доцільністю, змін як до Загальної, так і до Особливої частини. В умовах реалізації